

Pojęcie wychowawczego

środowiska

8 kwietnia 2014

Pojęcie środowiska wychowawczego może być i jest interpretowane w naukach, w różny sposób. Jednym ze sposobów jest ujmowanie środowiska jako pewnego systemu stosunków zachodzących między istotą żywą, a przedmiotami jej otoczenia.

Według drugiej teorii środowiska jest: obiektywnym systemem przedmiotów i warunków składających się na otoczenie jako „sumę warunków tworzonych przez życie zbiorowe dla kształtowania się życia jednostek”[\[i\]](#)

Środowisko wychowawcze jest więc tylko częścią środowiska społecznego i kulturowego, tę mianowicie, która wywiera wpływ na wytworzenie się trwałych postaw, poglądów, wiedzy, sposobów postępowania wychowanka. Przedstawię poniżej pojęcia środowiska wychowawczego wprowadzone przez J. Pietera, K. Sośnickiego, A. Kamińskiego, R. Wroczyńskiego.

Według J. Pietera przez środowisko wychowawcze należy rozumieć „złożony układ powtarzających się lub względnie stałych sytuacji, do których rozwijający się człowiek przystosowuje się w wychowawczym okresie swojego życia: znaczy to, pod których wpływem działa i rozwija swoją osobowość. (...). Środowisko wychowawcze stanowi tę część świata zewnętrznego (rzeczywistości obiektywnej), do której rozwijający się człowiek przystosowuje się odpowiednim trybem życia, odpowiednimi nawykami, zaś na ich gruncie odpowiednimi strukturami osobowości”.[\[ii\]](#)

K. Sośnicki za środowisko wychowawcze przyjmuje ogół sytuacji wychowawczych, które określa jako „ogół warunków, które działając na jednostkę powodują w niej określone przeżycia psychiczne”.[\[iii\]](#)

K. Sośnicki dopuszcza wszystkie wpływy działające na jednostkę w realizacji celów wychowawczych (wpływy zamierzone, niezamierzone, ukierunkowane i nieukierunkowane).

A. Kamiński określił środowisko wychowawcze w następujący sposób: *„Te elementy otaczającej struktury przyrodniczej, społecznej i kulturalnej, które działają na jednostkę stale lub przez dłuższy czas, albo krótko lecz ze znaczną siłą, jako samorzutny lub zorganizowany system kształtujący ją podmiot (...). Środowisko jest tą częścią otoczenia, która wywiera na jednostkę jakiś wpływ.”*[*\[iv\]*](#)

W tym rozumieniu każda jednostka ludzka posiada inne środowisko. Bardzo istotnym w określaniu środowiska jest wzajemny stosunek jednostki i środowiska.

Możemy wyróżnić tu trzy punkty widzenia.

1. Jednostka podlega całkowicie środowisku przyrodniczemu i psychologicznemu, i wraz z nim ulega przekształceniu i ewolucjom.

2. Jednostka może przewyższać wszelkie niepożądane oddziaływania środowiska, jeśli jest podatna na motywacje wyższego rzędu.

3. Jednostka i środowisko jest w ścisłym (dialektycznym) związku, które ujawniają się w świadomie formułowanych celach i podejmowanych czynnościach wychowawczych, które kształtując i wychowując jednostkę przysposabiają ją do przekształceń środowiska.

K. Sowa określa środowisko jako przypisane i stanowiące pewną konieczność dla jednostki. Takie środowisko określamy środowiskiem pierwotnym.

„Osobnik wchodzący w wiek dojrzały, usamodzielniający się, odrywa się niejako od dotychczasowego, przypisanego mu środowiska pierwotnego, dokonując w swym otoczeniu wyboru i

tworząc sobie własne środowisko na miarę obiektywnych warunków, zgodnie z jego potrzebami i zainteresowaniami."[\[v\]](#)

Takie wybierane środowisko nazwane jest przez K. Sowę środowiskiem wtórnym.

W. Wincłowski konstruując swoją definicję środowiska wychowawczego przyjął za K. Sową podział na środowisko pierwotne i wtórne. W swojej koncepcji znaczenie środowiska wychowawczego przypisał przede wszystkim środowisku pierwotnemu, rozumianemu jako dane, przypisane w kategoriach konieczności konkretnej jednostce. Definiuje on środowisko jako zespół stałych, powtarzających się i najczęstszych interakcji, warunków i procesów wspólnych dla wszystkich jednostek danej zbiorowości. Środowisko wychowawcze według W. Wincłowskiego pełni funkcje przygotowujące, a także wprowadzające do życia w świecie ludzi dorosłych.

E. Trempała przyjmuje za S. Kowalskim, iż środowisko wychowawcze to „społecznie kontrolowany i ukierunkowany na realizację celów wychowawczych system bodźców przyrodniczych, kulturowych i społecznych”[\[vi\]](#) oraz stwierdza, że *W celu organizowania prawidłowego środowiska wychowawczego sprzyjającego rozwojowi dzieci i młodzieży niezbędne jest współdziałanie szkoły z instytucjami edukacji równoległej.*[\[vii\]](#)

Środowisko wychowawcze składa się z sytuacji wychowawczych, które organizuje człowiek w sposób świadomy, stwarzając warunki dla realizacji określonych celów. Innymi słowy, sytuacja wychowawcza to taki układ warunków, które organizuje się dla kształtowania pożądanych dyspozycji osobowościowych.

Środowisko wychowawcze pojmuje się więc jako sumę warunków wytworzonych przez życie zbiorowe dla kształtowania jednostek. Stanowi ono pewien układ elementów przyrodniczo-społeczno-kulturowych. Ugruntował się też pogląd, iż nie składają się nań wszystkie elementy otaczające daną jednostkę, ale tylko

te, które wywierają na nią (czyli jednostkę lub grupę) jakiś wpływ, stanowią bodziec dla określonych reakcji. Znaczące wychowawczo są nie tylko oddziaływania trwałe, powtarzające się, ale także te, które charakteryzują się wysokim stopniem intensywności, przez co mogą budzić lub uświadamiać określone potrzeby.

Z samej definicji środowiska jako systemu bodźców wywołujących reakcje i przeżycia psychiczne z jednoczesnym rozróżnianiem w nim poszczególnych aspektów środowiska naturalnego, kulturowego i społecznego pełniącego funkcję wychowawczą i edukacyjną.

Środowiskiem wychowawczym stają się więc te wszystkie elementy składowe otoczenia jednostki, które zapewniają jej rozwój, przyczyniają się do powstawania i utrwalania cech potrzebnych dla funkcjonowania i osiągnięcia celów życiowych.

Wszędzie tam, gdzie w warunkach wzajemnych oddziaływań jednostka przyswaja sobie trwałe elementy wiedzy, sposoby działania, myślenia, odczuwania, tworzy sobie mniej lub więcej trwałe wyobrażenia o świecie, ludziach i wartościach – mamy do czynienia z procesem socjalizacji lub wychowania, a także te składniki środowiska, które te procesy wywołują tworząc środowisko wychowawcze tej jednostki.

[\[i\]](#) S. Kowalski, Socjologia wychowania w zarysie, Warszawa 1974 r.

[\[ii\]](#) Cz. Kupisiewicz, Niepowodzenia dydaktyczne, Warszawa 1965 r., s. 19.

[\[iii\]](#) W. Okoń, Słownik pedagogiczny, Warszawa 1986 r., s. 203.

[\[iv\]](#) J. Konopnicki, Powodzenia i niepowodzenia szkolne, Warszawa 1966 r., s. 14.

[\[v\]](#) W. Winclawski, Typowe środowiska wychowawcze współczesnej

Polski, Warszawa 1976 r., s. 25.

[vi] Cz. Kupisiewicz, Niepowodzenia dydaktyczne, Warszawa 1965 r., s. 17.

[vii] E. Trempała, Szkoła a edukacja równoległa (nieszkolna), Bydgoszcz 1994 r., s. 199.

Jeśli potrzebujesz pomocy w pisaniu nowej pracy z pedagogiki, to polecamy serwis [pisanie prac z pedagogiki](#) - fachowa pomoc w pisaniu prac.